אוצר מדרשים — עשרה הרוגי מלכות נוסחא ג׳

עשרה הרוגי מלכות, נוסחא ג׳

[בית המדרש ח״ו 31]

כתיב כִּי עָלֶיךָ הֹרַגְנוּ כָל הַיּוֹם נֶחְשַׁבְנוּ כְּצֹאן טִבְחָה (תהלים מ״ד כ״ג). פעם אחת עלה בלב לוליאנו קיסר והביא עשרה חכמים ופירשו לו את החומש ומצא שם מכירת יוסף, ועוד מצא וגונב איש ומכרו מות יומת, ואותו היום יום חמישי בשבת היה, ושלח וקרא לרבן שמעון בן גמליאל וחביריו. א״ל, מי שגונב נפש אחת מישראל ומוכרה מה דינו? אמרו לו, מות יומת. אמר להם, א״כ התחייבתם מיתה, קבלו על עצמכם דין שמים. אמרו לו למה? אמר להם אלמלא אחי יוסף בחיים הייתי תופשן ועושה בהם דין, עכשיו שאינם בחיים אני עושה עמכם דין שאתם שקולין כנגד אחי יוסף בחסידות. בא הדבר לפני ר׳ נחוניא בן הקנה, אמר להם, שאלו מעט זמן. אמרו, תן לנו זמן. נתן להם זמן ונתקבצו עשרה זקנים וקטן שבכולם ר׳ ישמעאל בן אלישע כהן גדול. אמרו לו... (חסר כאן) במרכבה ותודיענו. אמר להם, אם תחלקו עוני מן השם אני מזכירו ועולה לרקיע ונדע, אם גזרה זו מן השמים נקבל עלינו, ואם לאו יכול אני לבטלה בשם. אמרו לו חבריו, עונך יהי מופלג עלינו. עמד ר׳ ישמעאל והזכיר את השם והעלהו רוח סערה עד שעלה למרום. כיון שעלה למרום פגע בו מטטרון שר הפנים. א״ל, מי אתה? א״ל אני ישמעאל בן אלישע כהן גדול. א״ל, אתה ישמעאל שקונך משתבח בך בכל יום ואומר יש לי עבד בארץ כמוך זיוו כזיווך מראהו כמראך? א״ל, אני הוא. א״ל, ומה עסקך הדר זיווי הנה, מה טיבך במקום טהורים? א״ל גזירה גזרה מלכות הרשעה עלינו שיהרגו עשרה חכמי ישראל ועליתי כאן לידע אם גזירה זו מן השמים נקבל עלינו ואם לאו יכול אני לבטלה בשם. א״ל, אשריכם שגלה לכם הקב״ה סוד זה שלא גלה למלאכי השרת, שאתם יכולים לבטל הגזרות בשם המפורש. מיד א״ל מטטרון, כבר כתבו בית דין ונתנו לו לסמאל שר של רומי להכחיד מאבירי ישראל כל נתח טוב ירך וכתף, וכך שמעתי מאחורי הפרגוד שיהרגו מחכמי ישראל עשרה אלו. א״ל למה? אמר, לפי שהיתה מדת הדין מרובה לפני הקב״ה עם מיכאל, ואמר, רבש״ע כלום כתבת בתורתך דבר אחד לבטלה, והרי כתיב כי לא דבר ריק הוא מכם, וכתיב וגונב נפש מאחיו מבני ישראל וגו׳, והשבטים מכרו את יוסף ועדיין לא תבעת מידם, מיד גזר שיהרגו עשרה מאבירי ישראל. א״ל ר׳ ישמעאל, ולא מצא הקב״ה ליפרע דין יוסף אלא ממנו? א״ל אשריכם שלא מצא הקב״ה חסידים כבני יעקב אלא אתכם. מיד א״ל ר״י, מה זה לפניך? א״ל מזבח. א״ל וכי יש מזבח למעלה? א״ל הן, כל מה שיש למטה יש למעלה, דכתיב בנה בניתי בית זבול לך מכון לשבתך עולמים. א״ל, ומה אתם מקריבים עליו, יש לכם פרים וכבשים ואילים? א״ל, נשמותיהם של צדיקים אנו מקריבים עליו. אמר, שמעתי מה שלא שמעתי מעולם. מיד ירד ומצא את חבריו בתענית ובתפלה. אמרו לו מה בידך? אמר להם, לכו והטהרו ולבשו תכריכים, שגזרה זו

מלפני הקב"ה. אמר ר' ישמעאל כשבאתי והעדתי מלפני כסא הכבוד עדות... שמחו כל חבריו וישבו לפני ר' נחוניא בן הקנה ועשו משתה ושמחה, שמחין בימין ומתאבלין בשמאל, שמחין ששקולין כבני יעקב ומתאבלין שנקנסה עליהן מיתה משונה, ולא עוד אלא שאמר הנשיא בעת שמחתם: הואיל ועתיד ה' אלהי ישראל לקבל נפשותינו קרבן ולעשות נקמה ברומי הרשעה נגילה בשמחת כנור ועוגב, והיו עוסקים בהלכות הפסח ושונים אלו עוברין בפסח, לא הספיקו לגמור עד שבא הגמון של מלך וחרבו שלופה בידו והוציאן למיתה. א"ל ר' ישמעאל, בחייך אני אהרג תחלה שאני כהן גדול ובן כ"ג ואל אראה במיתת חברי, ורשב"ג אומר אני נשיא בן נשיא – אני אהרג תחלה ואל אראה במיתת חברי. א"ל ההגמון, הפילו גורלות, והפילו גורלות ונפל הגורל על רשב"ג. מיד פשט את צוארו ונטל איספקלטור הסייף והתיז את ראשו. מיד נטל ר"י את ראש רשב"ג, ונתנו בחיקו ונתן עיניו על עיניו ופיו על פיו ופניו על פניו, וצווח ואמר: פה מפיק מרגליות מי יטמינך בעפר, איך נקנסה עליך מיתה משונה זו! עליך אומר הכתוב (זכריה י"ג ז') חֶרֶב עוּרִי עַל רֹעִי וְעַל גֶּבֶר עֲמִיתִי, א"ל ההגמון, ריקה! עד שאתה בוכה על מיתתו בכה על מיתתך שקשה ממיתתו, מיד התחיל וצווח עד שנשקפה בתו של מלך לקול צעקתו וראתה אותו וחמדה אותו ביפיו. אמרו, מימות יוסף לא היה אדם יפה כמוהו. באותה שעה אמרה להגמון המתן שעה אחת עד שאכנס אצל אבי, נכנסה ואמרה שאלה יש לי אצלך. אמר לה המלך, בתי כל שאלתך אעשה חוץ מר"י וחבריו. אמרה לו כיון שאינך רוצה, אם כן הפשיטו עור פניו. מיד צוה לטבחים והפשיטו עור פניו, כיון שהגיעו למקום הנחת תפילין צעק צעקה גדולה ונזדעזע כל העולם כלו. אמר לפניו, רבש"ע! הראני למה נקנסה עלי מיתה זו. יצתה ב"ק ואמרה לו לא קרית גם כל חלי וכל מכה וגו', צעק צעקה שניה ונזדעזע כסא הכבוד ובקש הקב"ה להפוך כל העולם כלו לתהו ובהו, מיד ירד מטטרון ואמר לו אם תצעק עוד צעקה שלישית יהפך העולם כלו לתהו ובהו, אשריך ואשרי חבריך, מה גנוז לכם ומה צפון לכם! כיון ששמע כך עמד עד שיצאה נשמתו. מיד פתח הקב"ה ואמר זכר צדיק לברכה, פתחו מיכאל וגבריאל ואמרו זכרונו לברכה, אשריהם שזכו להתקרב קרבן על גבי מזבח שבמרומים. ועוד פתח הקב"ה והבטיחם ואמר להם ממתים ידך ה' וגו'... ועדיין קלסתר פניו של ר' ישמעאל ברומי הרשעה, כל ע' שנה מביאין אדם שלם ומרכיבין אותו על אדם חגר וכו' (ע"ז י"א:). כתיב כי כרם ה' צבאות וגו'... (הכל כמו בנוסחא ב' לעיל).